

Erityisesti Sinulle

*Opas ohjaajalle, joka kohtaa erityistä tukea tarvitsevia
lapsia ja nuoria harrastustoiminnassa*

Lauri Mäkivirta
2021
Kuopio

TATU ry - Tapaturmaisesti tai potilasvahingon kautta
vammutuneiden ja sairastuneiden lasten ja nuorten sekä
heidän läheistensä valtakunnallinen tukiyhdistys.

VAUHTI! - hanke (2020-2022)

Humanistinen ammattikorkeakoulu

Sisällysluettelo

Lukijalle.....	4
Ohjauksen kehä.....	6
Pause! - Pysähdy ja anna ohjeet.....	8
Kohtaa ja kommunikoi.....	12
Jousta - Sovella - Pidä hauskaa.....	16
Play! - Kokeile rohkeasti.....	20
Kiitä ja kannusta.....	24
Osallistamisen monet muodot.....	28
Saavutettavuutta kohti.....	30
Suunnittele ohjaustasi.....	32

LUKIJALLE

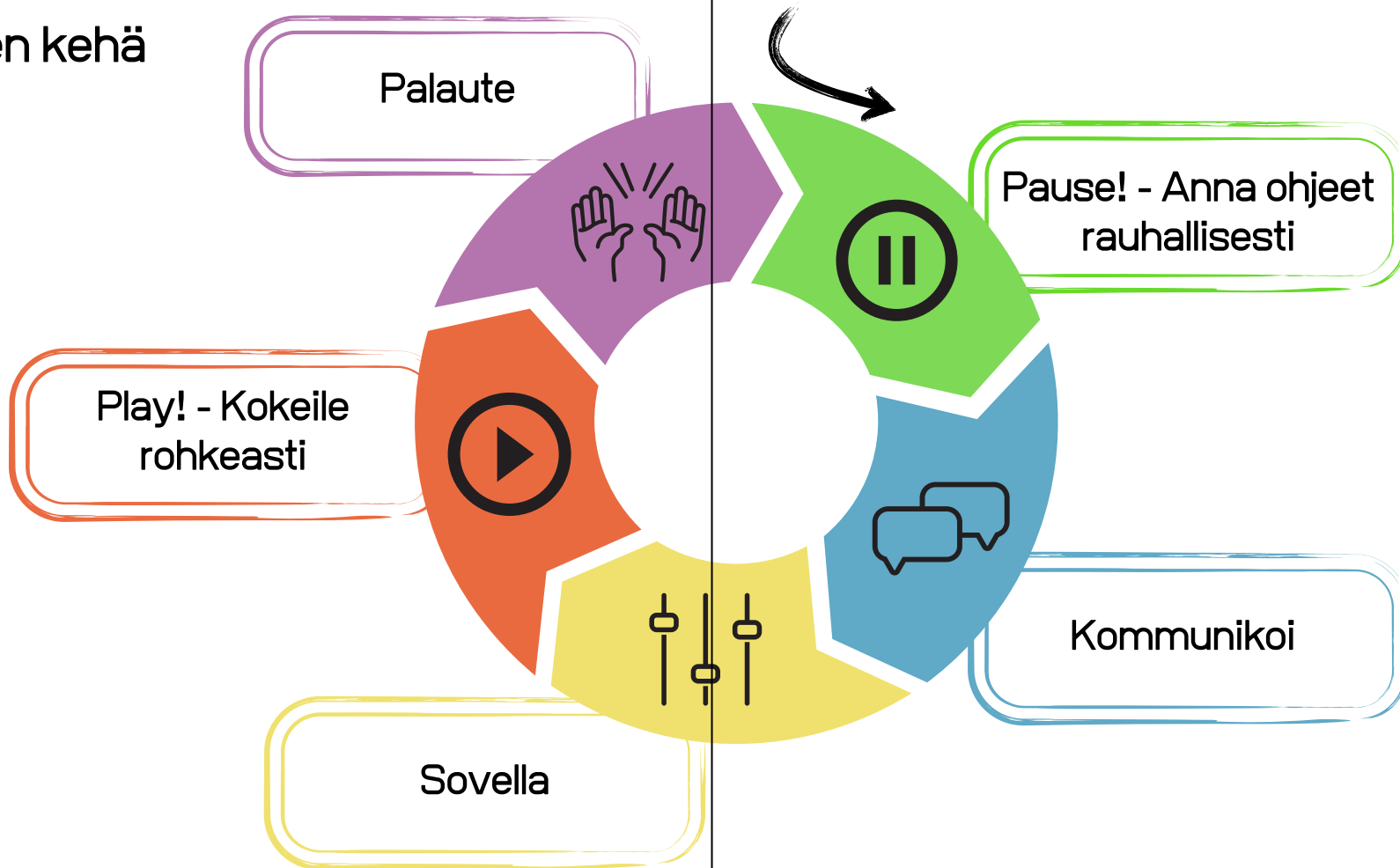
Toimitko harrastustoiminnan ohjaajana ja ohjattaviisi kuuluu erityistä tukea tarvitsevia, tai siitä hyötyviä, lapsia ja nuoria?

Tämän oppaan myötä huomaat, että esteettömyys ja saavutettava harrastustoiminta on suuri teko, joka vaatii pieniä tekoja.

Tarttumalla ja tutustumalla tähän oppaaseen olet ottanut ensiaskeleet kohti saavutettavampaa harrastustoimintaa. Moninaisuutta vaalivalla työotteella rikastutat myös omaa maailmaasi!

Opas on tuotettu yhteistyössä TATU ry:n kanssa osana VAUHTI! - hanketta, jonka tavoite on edistää erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten osallisuutta harrastustoiminnassa.

Ohjauksen kehä

PAUSE! - PYSÄHDY JA ANNA OHJEET

Tee ohjaussuunnitelma. Silloin hahmotat toiminnan vaiheet paremmin ja sinun on helpompi antaa selkeät ohjeet.

Varmista, että ympäristö on rauhallinen, kun annat toimintaohjeita ryhmälle. Hakeudu ympäristöön, jossa on mahdollisimman vähän taustahälyä ja muita häiriötekijöitä.

Ohjeiden antaminen sujuu helposti, kun ryhmä on pysähtynyt esimerkiksi piiriin ja ohjaaja on kasvotusten osallistujien kanssa.

Visuaalinen tuki, kuten kommunikaatiokuvat tai tukiviittomat lisäävät kuulijan keskittymistä ja helpottavat ohjeiden ymmärtämistä.

Ohjaussuunnitelma auttaa sinua hahmottamaan toiminnan vaiheita ja ajankäyttöä: paljonko esimerkiksi varaat aikaa alussa kuulumisten vaihtoon tai vaikkapa lopussa palautteen keräämiseen.

Pidä ohjeet selkokielistä ja mahdollisimman lyhyinä. Kysy lopuksi: "Onko nyt jotain kysyttävää?"

VINKKIVÄLÄHDYS

Ota toimintasuunnitelmassa huomioon ainakin seuraavat asiat:

Aloituksen ohjeiden antoon kuluva aika.

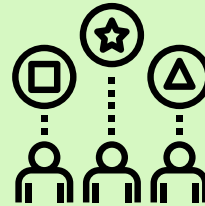
Siirtymiin kuluva aika, jos toiminnassa on useita vaiheita.

Lopetukseen kuluva aika, esimerkiksi palautteen keruu tai varusteiden kerääminen.

Missä ja miten annat ohjeet.

Osallistuminen voi ja saa näyttää erilaiselta riippuen lapsen tai nuoren ominaisuuksista. Jokaisella on oikeus osallistua itselleen sopivalla tavalla.

Miltä Sinun ohjaussuunnitelmasi näyttää?

Käytä lapsen omaa tapaa kommunikoida. Jos hänellä on esimerkiksi käytössä kuvia tai tukiviittomia, käytä niitä rohkeasti.

Puhu mahdollisimman pelkistetysti ja selkeästi, jotta puheesi on helppo ottaa vastaan. Aina voi lopuksi kysyä "onko kysyttävää?", jolloin tarpeelliset yksityiskohdat tulevat selville.

KOHTAA JA KOMMUNIKOI

Osallisuutta edistää, kun saa käyttää sitä kommunikaation muotoa, joka on itselle ominainen ja käytössä.

Katsekontakti on erottamaton osa sujuvaa kommunikaatiota ja ohjausta. Se helpottaa keskittymistä annettuihin ohjeisiin, ja ohjaajan ilmeiden ja eleiden seuraaminen helpottaa kielellistä ymmärtämistä.

VINKKIVÄLÄHDYS

Muistuta itseäsi siitä, mikä on ohjattavallesi ominaisin tapa kommunikoida.

Selkokielen käyttö kannattaa aina.
Kumpaa ohjetta on mielestäsi helpompi seurata?

"Nyt voisitte kaikki tulla piiriin tänne, niin voisin kertoa että mitä tehdään seuraavaks."

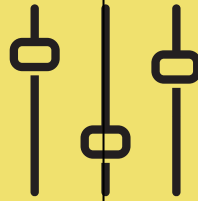
Vai?

"Tulkaa piiriin, niin annan lisää ohjeita."

Miten teidän ryhmässänne kommunikoidaan?

JOUSTA - SOVELLA - PIDÄ HAUSKAA

Toiminnan aikana saatat huomata, että jokin tekee sen sujumisesta kankeaa tai jopa kaoottista. Hyödynnä tässä kohtaa rohkeasti omaa pelisilmääsi ja mukauta suunnitelmaa.

Parhaimmatkin suunnitelmat on tehty muutettaviksi. Se ei tee suunnitelmastasi huonoa, vaan sinusta osaavan ohjaajan, kun huomaat soveltamisen tarpeen.

Arvokkainta on mielekäs osallistuminen ja sen saavuttamiseksi voi joskus olla tarpeen muuttaa suunnitelmaa lennosta.

Soveltaa voi lennostakin, mutta ajatuksella tehty varasuunnitelma edistää osallisuuden toteutumista.

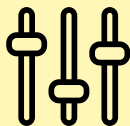
Heitä pois turhat suorituspaineeet "onnistumisesta" ja tiedä, että omaamalla positiivisen ja avoimen asenteesi, olet jo edellä kävijä!

VINKKIVÄLÄHDYS

Olet juuri antanut huolelliset ohjeet pesäpallon säännöistä ja aloitatte pelin. Huomaat, että iso osa lapsista juoksee pesiä toistuvasti väärään suuntaan ja monella on vaikeuksia pallon lyömisessä.

Pelaajat tulevat levottomiksi ja turhautuneeksi, kun toiminta takkuu.

On aika joustaa omasta suunnitelmasta ja soveltaa toimintaa lasten ja nuorten tarpeisiin sopivaksi. Päätät keskeyttää pelin ja ohjata sen sijaan yksinkertaisia löynti- ja pallotteluharjoituksia.

Nyt osallistujat hahmottavat tehtävän ja heidän on helpompi keskittyä. Sinäkin pääset antamaan positiivista palautetta onnistuneista lyönneistä ja hyvistä yrityksistä!

Toiminnan päätteeksi huomaat, että toimintasuunnitelman muuttaminen vaikutti vain siihen, miltä toiminta näyttää ulospäin. Saavutit silti todellisen tavoitteesi: **yhteisen toiminnan, jossa kaikki pääsevät yhdenvertaisesti kokeilemaan** ja näyttämään osaamistaan.

Mikä on Sinun ikimuistoinen soveltamisen hetkesi?

PLAY! - KOKEILE ROHKEASTI

Stop! Pysähdy jälleen hetkeksi, samalla tavalla kuin toiminnan aloituksessa.

Tilanteen ja oman olemuksen rauhoittaminen on aina hyödyllinen osa ohjeiden antoa.

Hyvin sisäistetyt ohjeet lisäävät toiminnan mielekkyyttä. Lapsi voi silloin keskittyä tekemiseen, eikä hänen tarvitse miettiä, mitä seuraavaksi tapahtuu.

Toiminnan aikana tapahtuvassa ohjauksessa sovelta kaikkia aloittaessa käytettäviä kommunikaation pelisääntöjä.

Jos tilanne kaipaa rauhoittamista ja pysähtymistä, voit rohkeasti katkaista toiminnan ja kutsua osallistujat yhteiseen hetkeen jatko-ohjeiden antoa varten.

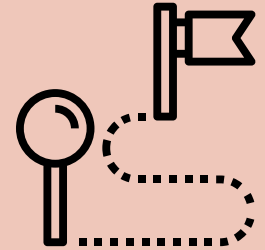
VINKKIVÄLÄHDYS

Lasten osallistuminen näyttäytyy eri tavalla ja jokainen kokee ryhmän toimintaan osallistumisen yksilöllisesti. Tue sallivaa ja turvallista ilmapiiriä, jossa jokaisella on mahdollisuus olla oma itsensä.

Yhteen lapsen voi saada yhteyden nimellä kutsumalla ja ohjata voi kauempana. Toinen tarvitsee "yhteisen pysähdysten" ohjaajan kanssa. Laskeudu lapsen tasolle ja ota katsekontakti.

Suunnittele toistuva, aina samanlainen yhteinen aloitus ja lopetus. Rutiinit tekevät toiminnasta ennakoitavampaa ja **ennakointi tuo lapsen tekemiseen itsevarmuutta ja tekee toiminnasta rennompaa.**

Miten teidän ryhmässänne kohdataan lapset ja nuoret?

KIITÄ JA KANNUSTA

Lapsen tai nuoren ei tarvitse "onnistua", jotta hänen osallistumisensa olisi arvokasta.

Jo toiminnan aikana voit painaa mieleesi jonkin asian, josta lopuksi kiität/kehut lasta. Esimerkiksi "Sinä teit tänään hienoja syöttöjä!" tai "Miten sinä heti muistitkin kaikki vuorosanasi niin hyvin?"

Positiivinen palaute heti toiminnan jälkeen tai välitön positiivinen palaute heti toiminnan aikana tapahtuneen onnistumisen kohdalla on tärkeää ja vahvistaa lapsen kokemusta.

Loistava tapa antaa positiivista palautetta on **kiittää lasta tai nuorta mukana olemisesta.**

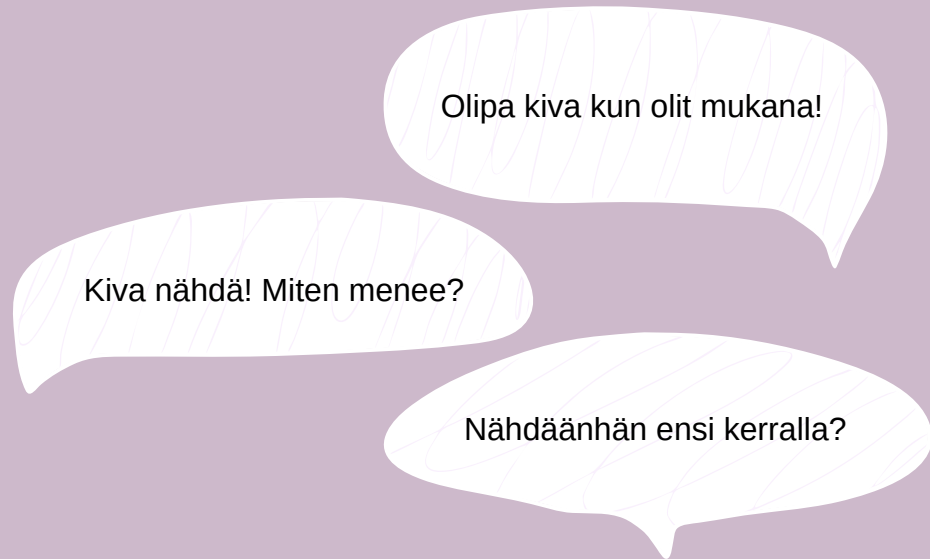
VINKKIVÄLÄHDYS

Positiivinen palaute mielletään usein kehumiseksi, ja lapsen tai nuoren onnistumisen huomioiminen onkin tärkeää.

Kuitenkin ohjaajana vaikuttavin tapa, jolla voit huomioida lapsen tai nuoren, on antaa heille kokemus nähdyksi tulemisesta.

Tunne siitä, että juuri minun osallistumiseni on tärkeää, aiheuttaa hyvää mieltä meille kaikille. Myönteisten tunteiden kokeminen harrastuksissa auttaa lasta tai nuorta pysymään mukana toiminnassa.

On mahdollista, että ohjaamasi lapsi tai nuori saa arjessaan paljon negatiivista tai "korjaavaa" palautetta, joka on omiaan luomaan huonoa itsetuntoa ja voi saada yksilön vetäytymään ohjatuista harrastuksista epäonnistumisen pelossa.

Milloin Sinua on viimeksi kiitetty tai kehuu? Miltä se tuntui?

Osallistamisen monet muodot

Osallistamisen tielle voi lähteä pienin teoin ja tämän oppaan lukeminen on jo yksi niistä. Kokeileminen on hyvä tapa selvittää, mikä on sinun ryhmällesi luontevin tapa ilmaista itseään. **Hyvä nyrkkisääntö onkin: "Kaikki keinot käyttöön!"**

Tärkeää on muistaa kuulla lapsia ja nuoria itseään, sen sijaan, että kyselisi heidän vanhemmiltaan asiasta. Vanhempien toiveet eivät välttämättä ole lapsen tai nuoren toiveita.

Lapsi tai nuori on itse paras lähde kertomaan sinulle toiveistaan ja kiinnostuksen kohteistaan. Ideoi, mitkä tavat kerätä toiveita, ovat parhaita juuri sinun ryhmällesi.

Kuvien valintaa
toiveiden
ilmaisemiseen

Keskustelu lapsen
tai nuoren kanssa

Palautepallo

Kirjoitettu palaute

Peukkuäänestys

Ryhmä- tai parikeskusteluja, joiden
päätteeksi osallistujat voivat yhdessä
kertoa ohjaajalle esille tulleista asioista.

SAAVUTETTAVUUTTA KOHTI

Muista mainita markkinoinnissa siitä, että toimintanne on avointa kaikille, myös erityisestä tuesta hyötyville.

Panosta monipuoliseen markkinointiin, jotta tieto toiminnastanne on saavutettavaa.

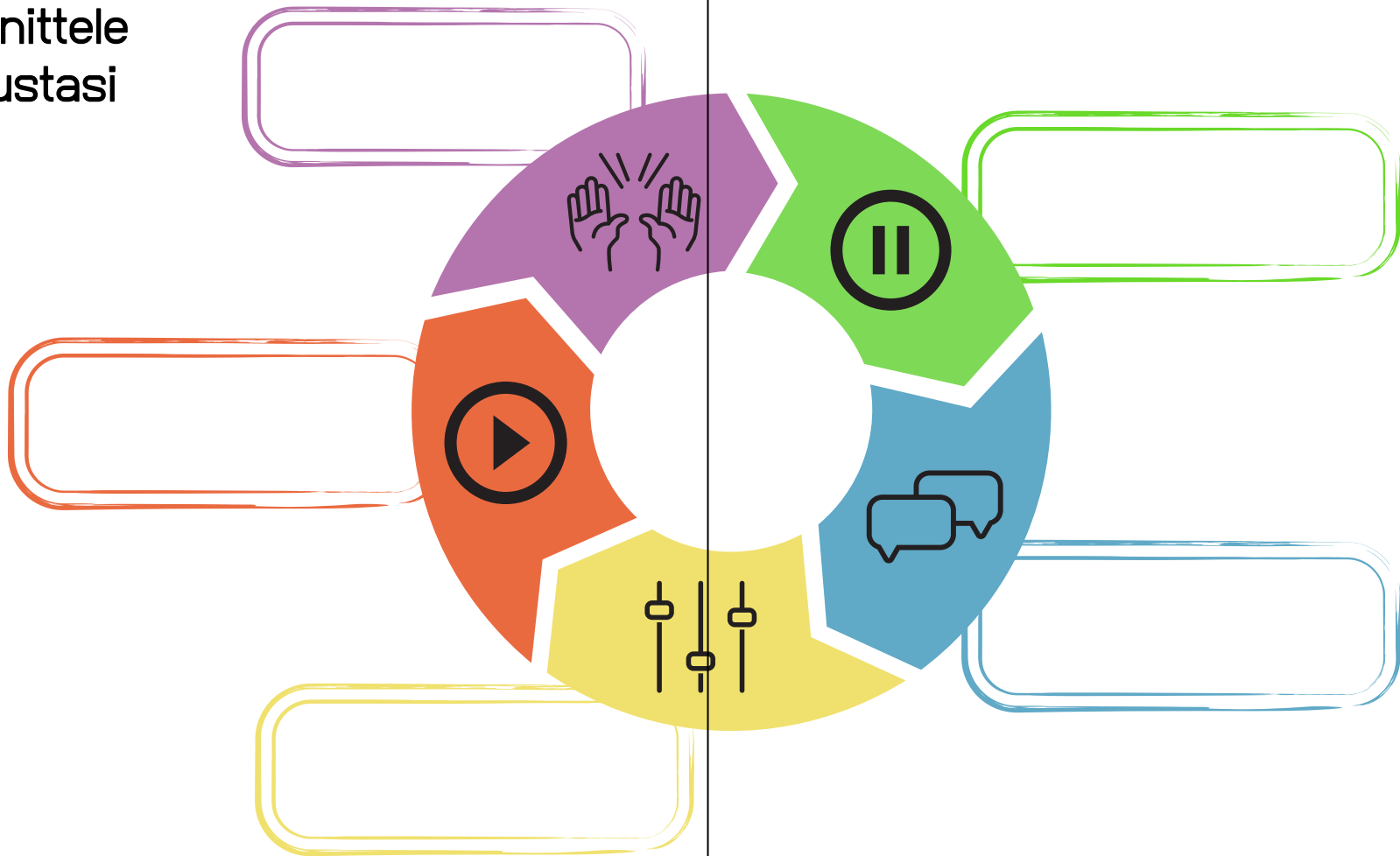
Pohdi, onko toimintanne taloudellisesti saavutettavaa ja miten sitä voisi tarvittaessa edistää.

Ennen kaikkea: Panosta siihen, että toimintanne on **asenteellisesti saavutettavaa**. Ohjaajilla on avoin asenne sekä halu kuulla ja vastata lapsen osallisuutta edistäviin tarpeisiin harrastustoiminnassa.

Huolehdi siitä, että ympäristö on saavutettava ja esteetön käytännön järjestelyiden osalta (esimerkiksi pyörätuolirampit ja tila ilman taustahälyä).

Suunnittele ohjaustasi

Suunnittele ohjaustasi

